

NAGY PÉTER*

Adalékok a Dósa család és a marosvásárhelyi jogi oktatás kapcsolatának történetéhez

A *makfalvi Dósa* vagy *Dózsa* család a régi székely famíliák egyike volt, amelynek története szorosan kötődik a marosvásárhelyi jogi oktatás történetéhez. *Kővári László* megfogalmazása szerint: „[r]égi székely család, melynek nevét a halálra koronázott Dózsa György oly halhatatlanná tette: már a vajdák korában hatalmas férfiakat állíta elő.”¹

Jelen tanulmány ennek a generációkon átívelő oktatói és tudományos munkának kíván emléket állítani azzal, hogy röviden bemutatja a család ehelyütt oktató tagjait, hangsúlyozva azt, hogy ez nem a vonatkozó kutatások összegzése, hanem – ezek hiányos volta miatt – csupán a lehetséges további kutatási irányok felvetése. A Dósa család szerteágazó történetéből csupán azokat az eseményeket, történeteket rögzítem, amelyek segítenek ábrázolni a jogi oktatásban részt vevő családtagok életét és munkásságát.

I. Dósa Gergely

Dósa Gergely édesapja, *makfalvi Dósa Ádám* volt, aki élete jelentős részét Ilencfalván töltötte. Nem volt felesége, hanem szolgálójától született három törvénytelen gyermeke, András és Gergely fia, valamint lánya, Zsuzsanna.² *Dósa Ádám*, azért, hogy törvényesíteni tudja utódait, feleségül kívánta venni gyermekei anyját. Közvetlenül az esküvő előtt (egy későbbi kollégiumi oktató, *Fogarasi Sámuel* emlékiratában úgy fogalmazott, hogy már az ebéd is készen volt) a meghívott unokatestvérek, a *makfalvi Dósa* rokonok sze-

* egyetemi docens, KRE Állam- és Jogtudományi Kar, Jogi Történeti Tanszék

¹ KŐVÁRI LÁSZLÓ: *Erdély nevezetesebb családai*. Barráné és Stein bizománya. Kolozsvár, 1854. 78. p.; SÁNDOR IMRE: *A makfalvi és uzapaniti Dózsa család*. Genealógiai Füzetek 1903/4. 47–49. pp.

² A Nagy Iván-féle családtörténeti műben annyiban hibás adatok szerepelnek, hogy Dósa Gergelyt kihagyták a gyermekei és az apja közötti szintről, azt érzékeltetve ezzel, hogy egy generációval korábban született volna Dósa Elek és testvérei. NAGY IVÁN: *Magyarország családai: czimerekkel és nemzékrendi táblákkal*, III. kötet. Beimel J. és Kozma Vazul. Pest, 1858. 365–366. pp.

kérre rakták a menyasszonyt és Makfalvára vitték magukkal, mivel „ott akarták kopuláltatni”. Az elmaradt esküvő után *Dósa Ádám* menyasszonya, *Dósa Gergely* és testvéreinek édesanyja megbolondult és nem sokkal később meghalt.³

Márki Sándor Dózsa Györgyről írt munkájában olyan történeteket is feljegyzett a családról, amelyek közvetlenül is kapcsolódnak *makfalvi Dósa Ádám* ágának⁴ históriájához. Egyrészt előfordult, hogy a család két ága egy-egy ellenérdekű fél szolgálatába került a 17. század végén, amelynek eredménye évtizedes ellenségeskedés lett. Másrészt Makfalván két *Dósa* család is élt, egy nemes és egy nem nemes, amely tovább bonyolította a családi szálakat, az öröklés kérdését pedig átláthatatlanná tette, a követeléssel előálló rokonok számát megsokszorozta. Az ősi, nemesi *Dósa* vagyonhoz való ragaszkodásra, és ebből fakadóan *Dósa Ádám* tragédiájának okaira is rávilágít az alábbi eset: „1745 május 21-én a még kiskorú Makfalvi Dósa Ábrahám és Zsigmond testvérek [Dósa Gergely makfalvi unokatestvérei] az erdélyi kormányzóság előtt tiltakoztak az apjuk, anyjuk, nagypapjuk, nagynagyjuk, dédapjuk, dédanyjuk, szépapjuk, szépanyjuk, ősapjuk, ősanynak, ükapjuk, ükanyjuk és azoknak ősei, valamint fiú- és leánytestvéreik s mindennemű rokonaik ellen, a mennyiben még fiatalkori tájékozatlanságukban, együgyűségekben, fejletlen korukban, a székely jogból és örökös jószágokból, az ősi apai és anyai javakból, részbirto-
kókból stb. utódaik és leszármazottaik kárára valamit bármi módon elidegenítettek.”⁵

A „makfalvi rokonság” *Gergelynek* és testvéreinek még azt is megtiltotta, hogy a *Dósa*, különösen a *makfalvi Dósa* nevet használják. Az ügyből per lett, amely az Erdélyi Udvari Kancelláriát is megjárta. *Fogarasi* megjegyzi, hogy a per hosszadalmasságához és nehézségeihez jelentős mértékben hozzájárult az is, hogy az ítélkező fórumok közül többen is „ellenérdekű” *Dósa* rokonok tevékenykedtek, akik igyekeztek megnehezíteni az eljárást. A pert, amelynek feldolgozása és részletes elemzése számos adalékkal szolgálhatna, *Dósa Ádám* örököseinek győzelmével zárult.⁶ *Juhász István* az alábbi módon összegezte az eljárást: „A gyermekek később pert indítottak, s a kiváló jogász Dósa Gergely megnyerte azt, testvéreivel együtt jog szerint viselhette tehát a makfalvi Dósa nevet [...]”.⁷

Dósa Gergely 1761-ben született Ilécfalván. 1781-ben végezte el tanulmányait, majd *Tonk Sándor* szerint *Bethlen Elek* gyermekeinek nevelője volt. (*Fogarasi* visszaemlékezése szerint *Bethlen Sándor* fiainak, *Imrének* és *Sándornak* volt az oktatója.⁸) Fiatalkoráról meglehetősen keveset tudunk.

Az erdélyi református egyház főkonzisztóriumára már 1790 körül elhatározta, hogy Marosvásárhelyen egy jogi tanszéket állít fel. Ennek a betöltésére a fiatal *Dósa Gergelyt* kérték fel. A felkészülés éve alatt a göttingeni egyetemen tanult,⁹ ahol többek között a

³ FOGARASI SÁMUEL: *Marosvásárhely és Göttinga*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1974. 128. p.

⁴ Életét vázlatosan ismerteti: KONCZ JÓZSEF: *A Maros vásárhelyi Evang. Reform. Kollégium története 1557–1895*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2006, 204–205. pp.

⁵ MÁRKI SÁNDOR: *Dósa György 1470–1514*. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1913. 16. p.

⁶ FOGARASI 1974, 128–129. pp.

⁷ JUHÁSZ ISTVÁN: *Református lelkésképzés a XVIII. században Fogarasi Sámuel önéletírása alapján*. Református Szemle 1969/3–4. 259. p.

⁸ FOGARASI 1974, 128. p.

⁹ SZABÓ MIKLÓS – SZÖGI LÁSZLÓ: *Erdélyi peregrinusok. Erdélyi diákok európai egyetemeken 1701–1849*. Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 1998. 145. p.; TONK SÁNDOR: *A Marosvásárhelyi Református Kollégium diáksága 1653–1848*. JATE, Szeged, 1994. 101. p.

következő ismereteket szerezte: „[...] a göttingai egyetemen végezte a jogkörébe tartozó tanokat, úm. genealogica, heraldica, numismatica, diplomatica, politica, statistica, az európai államok történelme, egyházjog, római magánjog, hazai jog [...]” – foglalta össze *Dósa Gergely* tanulmányait *Koncz József*.¹⁰ Végül 1794. március 18-án lett a kollégium *juris professor*a. Lényegében ezzel indult meg a marosvásárhelyi jogi oktatás is a 18. század végén.¹¹ Az órái (például a közjog) eleinte nem voltak kötelezők, mégis több diák látogatta jó előadóképessége és a világos magyarázatai miatt.

Felesége *Basa Rákhe*l lett, aki a marosvásárhelyi kollégium egyik neves tanári dinasztiájának volt a tagja. *Dósa* apósa, *Basa István*¹² szintén a kollégium neves teológia oktatója volt, aki felesége révén beházasodott *Baczoni Incze István* marosvásárhelyi professzor családjába, ezzel a Verestói–Baczoni Incze–Pataki „atyafiság” része lett, „mely a XVIII. század közepén és végén a kolozsvári és marosvásárhelyi tanszékeken uralkodott.”¹³ *Juhász István* megállapítása szerint „[i]gy alakulnak ki az erdélyi református egyház történetére annyira jellemző lelkész-, professzor-nemzetségek.”¹⁴

Az előbbi megállapítást erősíteni látszik az is, hogy *Fogarasi Sámuel Dósa Gergely* testvérétől, *Andrástól*, aki ekkor Ilécfalván prokurátorként dolgozott, deák literatúrát (azaz latin nyelvet) tanult.¹⁵ A harmadik testvér, *Zsuzsanna* pedig egy Deák vezetéknévű és ismeretlen keresztnévű férfihoz ment feleségül, akitől *Deák Ferencz* nevű gyermeke született. A gyermek maga is jogász lett, és első unokatestvérét, *Dósa Eleket* helyettesítette, amikor Pesten, illetve Németországban tanult. Fontos adalék, hogy ennek a *Deák Ferencznek Miske Annától* született gyermeke volt *Deák Farkas* (1832. április 4. – 1888. június 4.) jogász, történész, igazságügyminiszteri osztálytanácsos, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, aki jogi tanulmányait szintén a marosvásárhelyi kollégiumban kezdte meg.¹⁶

Dósa Gergely szakirodalmi működéséről egyetlen életrajzi forrása sem tesz említést, ugyanakkor két kéziratban megmaradt munkája is ismert, amelyek a Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár kézirtattárában őriznek. Első és fontosabb kézírata a *Pertani cursus*,¹⁷ amelyet *Bónis György* is megemlíti a Perjogi emlékekben, de úgy értékeli, hogy *Dósa* főként a magyar perjogot elemzi ebben a műben.¹⁸ Másik, természetjoggal foglalkozó, A polgári törvénynek az emberiség’ (természet) törvénye’ igaz értelméből vett védelme

¹⁰ KONCZ 2006, 204. p.

¹¹ FOGARASI 1974, 128. p.

¹² Basa István 1742-ben Koronán született. Marosvásárhelyen tanult, ahol 1760-ban subscribált, majd „orat. praec., ephorus ill. comitis Stephani Toldalagi, collegii adessor” volt. A marburgi egyetemet látogatta. 1774. május 1-től a teológia professzora a marosvásárhelyi kollégiumban. 1800-ban vonult nyugalomba. 1808. július 25-én halt meg. SZABÓ – SZÖGI 1998, 72. p.; TONK 1994, 85. p.; KONCZ 1886, 206–207. pp.

¹³ JUHÁSZ 1969, 247. p.

¹⁴ Uo. 241. p.

¹⁵ FOGARASI 1974, 139. p.

¹⁶ SZINNYEI JÓZSEF: *Magyar írók élete és munkái, II. kötet*. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Budapest, 1893. 667–671. pp. *Magyar Tudományos Akadémiai Almanach*. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 1889. 355. 356. pp.

¹⁷ DÓSA GERGELY: *Pertani cursus*. Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Ms. 1980.

¹⁸ BÓNIS GYÖRGY: *Erdélyi perjogi emlékek: Idea processuum 1776: Id. Szász Károly perjogi előadásai 1836*. Minerva. Kolozsvár, 1942. XXII. p.

című munkája eddig nem volt kutatások tárgya.¹⁹ Utóbbi kézirat vizsgálata azért is fontos lenne, mivel a család egyik őse, *Incze István*²⁰ hozta be a marosvásárhelyi kollégiumba a wolff-i filozófiát,²¹ amely jelentős hatást gyakorolt a kollégium szellemi életére. *Dósa Gergely* 1826-ban hunyt el Marosvásárhelyen.

II. Dósa Elek

Dósa Elek 1803. március 15-én született. Tanulmányait a marosvásárhelyi református főtanodában kezdte 1810-ben.²² A latin nyelvű osztályt kitűnő eredménnyel végezte, majd 1819-től ugyanitt tanult történelmet, bölcsészetet, jogot és teológiát. 1825-ben, utolsó iskolai évében már a filológiai osztályban tanított.²³ Édesapja, *Dósa Gergely* halálát követően a megüresedő jogtanári katedrát alig 23 évesen ő kapta meg azzal az engedménnyel, hogy előtte három évet önképzéssel tölthet.²⁴ 1827-ben sikeres vizsgát tett jogból, törvénytudásból és történelemből. Ugyanebben az évben *Bárczay Pál* Pest megyei alispán mellett volt gyakornok, majd egy ügyvéd mellett gyakornokoskodott. Kiemelkedő tehetségére utal, hogy *Kövy Sándor*, a neves jogtudós, akinek előadásait *Dósa* két hónap alatt hallgatta Sárospatakon, vizsgáinak sikeres letételét követően megajándékozta egyházi jogtannal foglalkozó munkájának kéziratával. Ügyvédi tanúsítványát 1828-ban vehette át, a jogtudori oklevelét pedig 1829. június 16-án kapta meg a pesti egyetemen, és így Erdély első jogtudósa lett.²⁵ Az akkori szakvizsgának megfelelő rigorózumra készülve hat kivonatot készített a jogtudomány különböző területeiből,²⁶ amelyek később oktatói munkásságának fontos elemei lettek. *Dósa* későbbi tudományos működésének egyik sajátossága volt, hogy tanulmányai főképp kéziratban terjedtek el Erdély egész területén. A könyvnyomtatás időigényessége miatt, továbbá az anyagi források hiányában ezek közül kevés került sajtó alá, illetve újságok hasábjaira.²⁷ Műveinek elterjedtségét és jelentőségét bizonyítja, hogy *Wesselényi Miklós* utolsó, 1848-ban *Dósa Eleknek* címzett levelében arról írt, hogy a fiataloknak szóló államismereti tankönyvének megírásakor nagyban támaszkodott *Dósa Jus Publicum* című művére.²⁸

¹⁹ DÓSA GERGELY: *A polgári törvénynek az emberiség' (természet) törvénye' igaz értelméből vett védelme*. Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Ms. 2071.

²⁰ Incze lányát vette el Basa István. KONCZ 2006, 169. p.; FODOR ISTVÁN – SEBESTYÉN MIHÁLY (szerk.): *Marosvásárhelyi krónikás füzetek I.* Mentor Kiadó. Marosvásárhely, 2015. 189–190. pp.

²¹ KONCZ 2006, 168–169. pp.; FOGARASI 1974, 329. p.

²² TONK 1994, 251. p.

²³ KONCZ 2006, 317. p.

²⁴ Fábrián Dániel feljegyzései a Főkonsistorium üléséről. Direcția Județeană Tirgu Mures a Arhivelor Naționale, Fond Colegiul reformat Tirgu-Mures, DocumentumScolare 817.

²⁵ KONCZ 1889, 317. p.

²⁶ *Brevis Extractus Jurisprudentia Regni Hungaria*, 1828, *Brevis Extractus Institutionum Juris Criminalis Hungarici*, 1828, *Extratus Juris Civilis Romani*, 1828, *Procognosenda historica juridica juri civilis romani*, 1828, *Extractus juris canonici*, 1828. Direcția Județeană Tirgu Mures a Arhivelor Naționale, Fond Colegiul reformat Tirgu-Mures: Seria: Manuscrise; *Extractus juris natura*, 1828; Teleki-Bolyai Könyvtár, Ms 269.

²⁷ Á. R.: *Dósa Elek (1803–1867)*. Vasárnapi Ujság 1867/47. 1. p.

²⁸ Wesselényi Miklós levele Dósa Elekhez 1848. szeptember 25. ANDJC, F 250.

Dósa Elek még 1829 decemberében kérvényezte, hogy tudásának gyarapítása érdekében néhány német egyetemet meglátogathasson. A metternichi kormányzat magyarokra vonatkozó oktatáspolitikája miatt azonban – amely a tanulni és világot látni vágyó magyar fiatalokat itthon akarta tartani – az ilyen jellegű engedélykérelmeket rendszerint elutasították. Dósa is csak kivételesen, I. Ferenc király magánkihallgatása után kapott fél évre szóló külföldi tartózkodási engedélyt.

Jelenlegi ismereteink szerint egyik egyetemen sem iratkozott be. Ennek oka az lehetett, hogy a német egyetemek látogatására összesen fél évet kapott, az úti célok nagy száma miatt azonban annyi időt egyik városban sem tölthetett, hogy ott hosszabb ideig tanulhasson. Számos várost és egyetemet is felkeresett, apja után ő is felkereste Göttingen városát.

Útjáról hazatérve 1831-ben foglalta el katedráját Marosvásárhelyen, ahol a kétéves képzés keretében erdélyi köz- és magánjogot, perjogot, büntetőjogot, római magánjogot és református egyházjogot tanított egészen 1848-ig.²⁹ Szász Károly jogtanár halála után Dósa Eleknek köszönhetően lassan Marosvásárhely lett a jogi és politikai pályára készülők központja. E két tanár óráiról került ki Erdély csaknem összes jeles publicistája.³⁰

Dósa fiatal korától figyelemmel kísérte mind az erdélyi, mind az anyaországi közéletet,³¹ amelyből egyre nagyobb mértékben vette ki a részét. A '30-as évektől kezdve aktív résztvevője volt Marosszék politikai küzdelmeinek.³² A jog alapján nyugvó, mérsékelt szabadelvűséget vallotta, magát Széchenyi követői közé sorolta. A publicisztika terén ebben az időszakban volt a legaktívabb. Ahogyan a tudóst meglehetősen ellentmondásos személyiségnek lefestő Miskolczy Ambrus fogalmaz: eközben Dósa a '30-as években a magyar nemzeti „ellenállás” egyik legnépszerűbb alakjává vált.³³ 1838-ban házasodott össze Gyarmati Terézzel, aki ugyancsak Incze leszárazott volt.³⁴

1849-ben, a függetlenség kinyilvánítását követően a Brassó környéki területek kormánybiztosa lett. A szabadságharc leverése után elfogták, és Marosvásárhelyre internálták, majd 1851. október 15-ére a pesti törvényszék elé idézték, ahol 1852. május 5-én négyévi várfogságra és teljes vagyonelkobzásra ítélték.³⁵ Az ítélet jogerőre emelkedése után elfogták, először Szebenbe, majd Bécsbe vitték.³⁶ A bécsi (josefstadi) fogság alatt fordította magyarra Jeremy Bentham: *Theory of Legislation* című jogtudományi művét.³⁷

²⁹ Á. R. 1867, I. p.

³⁰ Uo. I. p.

³¹ Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, DÓSA ELEK: *Általános jegyzések és kivonatok erdélyi országgyűlési jegyzőkönyvekből és irományokból*. Ms 3158; DÓSA ELEK: *1833. május 2-án tárgyalatott több tárgyakról nézetek*. Ms 1985; DÓSA ELEK: *A marosszéki primipilus és pixidarius szabad székelyek tisztválasztásbéli szabad votumok megszorítását tőlő törekedés ellen az 1832ik esztendő januarus 30-án kezdett és az azt követő napokon folytatott gyűlésen előterjesztett vélekedés*. Ms 1994.

³² FARKAS ALBERT (szerk.): *Országgyűlési emlékkönyv*. Heckenast Gusztáv nyomdája. Pest, 1876. 400. p.

³³ MISKOLCZY AMBRUS: *A konzervatív ellentámadás*. In: SZÁSZ Zoltán (szerk.): *Erdély története 1830-tól napjainkig*, Akadémiai Kiadó. Budapest. 1986. 1333. p.

³⁴ KONCZ 2006, 170–171. pp., 312. p.

³⁵ *A pesti hadi törvényszék ítélete 1852. május 5.* Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale, F 169 Fond Personal Dosa Elek, 15. Nyomtatásban megjelent: SOMOGYI 2017, 131–133. pp.

³⁶ Marosvásárhelyi főiskola előjárósága az Egyházi Főtanácsnak, Fond Direcția Județeană Tirgu Mures a Arhivelor Naționale, Colegiul reformat TM, Documente scolare 2035.

³⁷ Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Ms. 1818. Bentham kéziratait Étienne Dumont rendezte össze francia nyelven: *Principes de législation, Traité de législation, civile et pénale*. Ezt a

Fél év múlva, november 25-én császári kegyelemmel kiszabadult a börtönből, de katedráját egészen 1861-ig nem kaphatta vissza, gyakorlati munkát kellett vállalnia a családja eltartása érdekében. 1861-ben megérkezett a régóta áhított levél, miszerint az egyházi főtanács elrendelte Marosvásárhelyen egy jogi tanszék felállítását. Dósa megújult szorgalommal és nagy lelkesedéssel kezdett a tanszék szervezésébe. Ugyanebben az évben jelent meg a hányatott sorsú Erdélyhoni jogtudomány. A terjedelmes mű megjelenése után, még 1861-ben, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjai közé választotta.³⁸ Székfoglaló előadását 1863-ban olvasták fel,³⁹ amelynek témája az éppen akkor sajtó alatt lévő, Az erdélyhoni evangelico reformátusok egyházi jogtana volt.⁴⁰

1865-ben Dósa Elek ismét közjogi feladatot kapott, ő képviselte Marosvásárhelyt az 1865 novemberében Kolozsváron megnyíló erdélyi országgyűlésen.⁴¹ Az 1866. január 10-i, az erdélyi országgyűléshez érkezett királyi leirat „megengedte”, hogy az erdélyi képviselők részt vegyenek a Pesten ülésező országgyűlésen, az unió kimondását azonban a nemzetiségek és a különböző vallásfelekezetek jogigényeinek kielégítésétől tette függővé.⁴² Dósa a pesti országgyűlésen ismét Marosvásárhely képviselőjeként vett részt. A minisztérium újjászervezésekor Horvát Boldizsár államtitkárnak kérte fel, Wenckheim Béla pedig Marossszék „főtisztségét” kínálta neki.⁴³ Mindkettőt visszautasította, ismételve, hogy legfőbb célja az unió elősegítése.⁴⁴ Végül az országgyűlés a képviselőház másodalelnökévé választotta.⁴⁵ Dósa a képviselőház számtalan bizottságának munkájában vett részt, ebből legjelentősebb a Kodifikációs Bizottságban végzett tevékenysége, amelynek elnöke is volt. Az országgyűlés 1866. április 26-án egy bizottságot hívott össze az erdélyi unió ügyében, amelyben ő is fontos feladatokat vállalt.⁴⁶

művet fordította le Charles M. Atkinson 1914-ben angolra. Ezek alapján kijelenthetjük, hogy e jelentős művet előbb fordították le magyarra, mint angolra. DUMONT, ÉTIENNE – ATKINSON CHARLES, MILNER: *Bentham's Theory of Legislation*. Oxford University Press. London – Edinburgh – Glasgow – New York – Toronto – Melbourne – Bombay, 1914.

³⁸ FEKETE GÉZÁNÉ: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825–1973*. Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára. Budapest. 1975. 59. p.

³⁹ Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ, Kézirattár Nagygyűlési jegyzőkönyv 1863.

⁴⁰ FEKETE 1975, 59. p.

⁴¹ ÜRMÖSSY LAJOS: *Tizenhét év Erdély történetéből 1849. július 19. – 1866. április*. Csanád-egyházmegyei Könyvsajtó. Temesvár, 1894. 243. p.

⁴² PÁL JUDIT: *Unió vagy „unificáltatás”? Erdély uniója és a királyi biztos működése 1867–1872*. Erdélyi Múzeum-Egyesület. Kolozsvár, 2010. 145. p.

⁴³ PÁL-ANTAL SÁNDOR: *Maros-széki intézmények és pecsétjeik a XVI. századtól 1867-ig*. Mentor Kiadó. Marosvásárhely, 2004. 74. p. A tisztség pontos megnevezése nem ismert. 1867-ben gróf Mikó Mihályt nevezték ki ideiglenes főkirálybíróvá.

⁴⁴ VK.: *Dósa Elek*. A Hon, 1867/268. 2. p.

⁴⁵ FARKAS 1867, 401. p.

⁴⁶ VK. 1867, 2. p.; PÁL 2010, 207. p.

A kiváló tudóst 1865-ben az Akadémia tiszteleti tagjává választotta.⁴⁷ Székfoglaló beszédét azonban már nem tudta megtartani. Először halasztást kért betegségére és elfoglaltságaira hivatkozva,⁴⁸ azonban már nem tudta befejezni „A jogbiztonság feltételei” című székfoglaló beszédét.⁴⁹ *Dósa Elek* 1867. november 19-én hunyt el.⁵⁰

III. Dósa Miklós

Dósa Miklósról, *Dósa Elek* egyetlen fiúgyermekéről meglehetősen kevés adat maradt fent. Legrészletesebb ismertetést Horváth Gáspár adta a kollégium előtt elmondott beszédének írásos változatában, amelyet egyéb forrás híján *Koncz József* is szó szerint közölt a kollégium történetét feldolgozó munkájában.

Dósa Miklós 1841. július 8-án született. Gyenge testalkatú, beteges gyermeknek írták le, aki kissé megkésve kezdte meg tanulmányait, de 1858-ban, 17 évesen már kitűnő eredménnyel érettségizett. Apját követve jogász akart lenni, de *Dósa Elek* azon meggyőződéséből, hogy egy művelt református ember számára elengedhetetlen a teológiai jártasság, az újonnan megalakuló kolozsvári teológiai szemináriumba íratta be fiát, amelyet – kitűnő eredménnyel – két évvel később el is végzett. 1861-ben, Kolozsvárról történő hazatérését követően a kollégium falai között kezdett (apjától) jogot tanulni.

A marosvásárhelyi éveket követően Pesten, az egyetemen folytatta tanulmányait. Már az 1862–1863-as hallgatói listában is találkozhatunk a nevével.⁵¹ Az egyetem közéletéből sem maradt ki, tagja lett a joghallgatókat segélyező egyesület választmányának is.⁵² Tanulmányai eredményeképpen 1866. október 24-én „*summa cum laude*” minősítéssel avatták a jog- és államtudományok doktorává.⁵³

Már 1864-től voltak törekvések a marosvásárhelyi jogakadémia felállítására, de a bécsi kormányzat próbálta ezt késleltetni, mivel az volt a szándéka, hogy Szebenben állítsanak fel *universitást*.⁵⁴ A törekvések végül 1866-ban vezettek eredményre. *Dósa Miklóst* még ugyanebben az évben megválasztották a Marosvásárhelyen felállított jogakadémia segéd-jogtanárának. Később apja, *Elek* halálát követően pedig az ő helyét vehette át.⁵⁵ Oktatói pályafutása azonban nem tartott sokáig. 1870. június 12-én az egyházi főtanács

⁴⁷ FEKETE 1975, 59–60. pp.

⁴⁸ Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ, Kézirattár, Régi Akadémiai Levéltár [a továbbiakban: RAL]; 194/1867. *Dósa Elek* levele báró Eötvös Józsefhez, Pest, 1867. január 6.

⁴⁹ Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca, Ms 2215.

⁵⁰ SZABÓ Samu: *Makfalvi Dósa Elek*. Székely Közlöny 1867/35. 277. p.

⁵¹ *A Magyar Királyi Tudomány Egyetem személyzete. MDCCCLXII–III.* Buda. Magyar Királyi Egyetem nyomda, Buda, 1863. 12. p.; *A Magyar Királyi Tudomány Egyetem személyzete. MDCCCLXIV–V.* Magyar Királyi Egyetem nyomda. Buda. 1864. 14. p.

⁵² *A Magyar Királyi Tudomány Egyetem személyzete. MDCCCLXII–III.* Magyar Királyi Egyetem nyomda. Buda, 1863. 31. p.; *A Magyar Királyi Tudomány Egyetem személyzete. MDCCCLXIV–V.* Magyar Királyi Egyetem nyomda. Buda. 1864. 37. p.

⁵³ HORVÁTH Gáspár: *Záróbeszéd*. A Marosvásárhelyi Ev. Ref. Collegium Értesítője az 1883–84-ik iskolai évről. 1884. ú.f. 23. 7–12. pp.

⁵⁴ KONCZ 2006, 335. p.

⁵⁵ Uo. 418. p.

ideiglenesen megszüntette a vásárhelyi jogakadémiát, egyrészt pénzügyi okokra hivatkozva, másrészt azért, mert a Kolozsváron felállított egyetem miatt a „jogakadémia fenntartásának feltétlen szükségessége megszűnt”.⁵⁶ *Dósa Miklós* még egy félévet maradt a református kollégiumban, ezidő alatt az 1870–1871. tanév első felében történelmet, földrajzot tanított a gimnázium negyedik és ötödik osztályaiban.⁵⁷

1871-ben a királyi táblához pót-, 1879-ben pedig rendes bírónak nevezték ki. A korban közsímbert munkabírására bizonyították, hogy a Curiai Értesítő 1877-es egyik száma szerint három szakosztályban is pótbíró volt.⁵⁸ 1881-ben a marosvásárhelyi ítélőtábla fegyelmi tanácsának pótbírójává is megválasztották.⁵⁹

Horváth Gáspár az alábbi módon mutatta be *Dósa Miklós* jellemét: „Mint ilyen bámulatos emlékező tehetsége, éles ítélete, rendithetetlen igazságszeretete, széles tudománya nemes szívvel párosulva, egyikévé tették a legkiválóbb bírónak. Munka szeretete a „nobile officiumok körül is, meleg érdeklődése a közügyek iránt, az egyházban sem maradtak ismeretlenül.”⁶⁰ Mint bíró komoly, szigorú, néha azonban kegyelmes volt. Ha végezte kötelességét, a tisztviselőt nem lehetett észrevenni benne, s ami ritka dolog, egyszerűsége, előzékenysége tekintélyét sohasem kisebbítette. [...] Részhajlás nélkül sújtotta a bűnöket, de emberséges jó szíve igyekezett azokat kevesbíteni, megelőzni tanítás, jutalmazás által.”⁶¹

Felesége első unokatestvére lett, *Vályi Gábor* és *Gyula* lánytestvére, *Róza*. Gyermeük nem született.

A bírói tevékenység mellett szerepet vállalt a jogélet egyéb területein is. 1869-ben a vallás és közoktatásügyi miniszter unokatestvérével, *Vályi Gáborral* együtt a marosvásárhelyi bírói államvizsgálati bizottmány tagjává nevezte ki.⁶² 1870-ben a Marosvásárhelyi Jogászegylet választmányi tagja lett.⁶³ Az ügyvédi rendtartásról szóló 1874. évi XXXIV. tc. 4. §-a értelmében az ügyvédi oklevelet akkor lehetett megkapni, ha a Budapesten és Marosvásárhelyen felállított vizsgáló bizottságok előtt sikerrel ügyvédi vizsgát tettek. A törvény szerinti bizottságok felállítása során, az igazságügyminiszter *Dósa Miklóst* 1875. január 4-én a marosvásárhelyi ügyvéd-vizsgáló bizottság tagjává nevezte ki.⁶⁴ Egy barátja visszaemlékezése szerint halála előtt nem sokkal a curiai bírónak történő kinevezése is szóba került.⁶⁵

Ahogy az a *Dósa* családban már évszázados hagyomány volt, *Dósa Miklós* – munkája és a világi közéleti szerepvállalás mellett – egyházi tisztséget is vállalt. 1878-ban

⁵⁶ Uo. 338. p.

⁵⁷ Uo. 418. p.

⁵⁸ *A Marosvásárhelyi kir. ítélőtábla tanácsainak összeállítása az 1877-ik év első felére.* Curiai Értesítő – Magyar Jogász 1877/14. 4. p.

⁵⁹ Magyar Jogász, 1881/16. 2. p.

⁶⁰ HORVÁTH 1884, 8. p.

⁶¹ Uo. 11. p.

⁶² Pesti Napló esti kiadás, 1869/133. 2. p.

⁶³ Budapesti Közlöny 1870/261. 7903. p.

⁶⁴ Jogtudományi Közlöny 1875/7. 56. p.

⁶⁵ TOMPA GYULA: *Dr. Dósa Miklós.* Ellenzék 1883/244. 1. p.

egyházkerületi képviselő lett, majd 1879-től a marosvásárhelyi kollégium gondnokának választották. 1883. október 17-én, 42 évesen hunyt el.⁶⁶

IV. Vályi Gábor

Vályi Gábor 1844. május 12-én született Marosvásárhelyen. Apja, Vályi Károly marosvásárhelyi törvényszéki bíró, földbirtokos, a város postamestere volt. Anyja, Dósa Ráchel, Dósa Elek testvére volt. Vályi Gábor valószínűleg anyai nagybátyja, a jogtudós Dósa Elek hatására választotta a jogi pályát.⁶⁷ Marosvásárhelyen és Pesten végzett jogi tanulmányokat kitűnő eredménnyel.

Amikor Dósa Eleket 1866-ban a pesti országgyűlés tagjának választották meg, Vályi Gábort kérte meg helyettesítésére a marosvásárhelyi jogakadémián,⁶⁸ ezt a feladatot pedig 1870-ig töltötte be. Amíg Dósa Miklós honi köz- és magánjogot,⁶⁹ valamint „nemzetgazdaságot, alkotmány és igazságügyi politikát” oktatott,⁷⁰ addig Vályi latin nyelvet,⁷¹ a magyar királyság, osztrák császárság és európai államok statisztikáját, illetve hűbérjogot tanított.⁷²

A jogakadémia bezárását követően Marosszék törvényszéki ülnöke, később bírása lett. 1872-től a kolozsvári egyetem jog- és államtudományi karán statisztikát tanított. 1906. január 1-én vonult nyugdíjba, helyét Navratil Ákos vette át.⁷³ Életrajzírói szigorú, lelkiismeretes tanárnak írták le, és az emiatt vállalt konfliktusokat vélték korai nyugdíjba vonulásának okaként.

1878 és 1879, valamint 1891 és 1893 között töltötte be a jogi kar dékáni tisztét, 1900-ban pedig rektorra választották meg. A rektori leköszönő beszéde jelentős botrányt okozott. Vályi egy ponton a jogi kar egyes eredményeit bírálta. Eszerint 1900-ban 58,8 %-kal emelkedett a jogi doktori szigorlatok száma, ami azt eredményezte, hogy 56-tal több doktori szigorlat volt a kolozsvári karon, mint Budapesten, annak ellenére, hogy a fővárosi jogi karon a hallgatók létszáma négyszerese a kolozsvárinak. Az igazi botrányt kirobbantó állítása pedig az volt, amikor ennek a jelenségnek az okait előadva kifejtette, hogy így, – az európai egyetemek jogi karait végig nézve – a szigorlatok számát tekintve a kolozsvári egyetem áll első helyen.⁷⁴ Ennél fogva az egyetem, a szokásokkal ellentétben, ki sem nyomtatta a beszédet, de részleteiben kijutva a sajtóba, nagy botrányt kavart.⁷⁵

⁶⁶ Dr. Dósa Miklós. Maros-Vidék 1883/51. 193. p.; Dr. Dósa Miklós. Maros-Vidék 1883/52. 195–196. pp.

⁶⁷ SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái, II. kötet. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Budapest, 1893.

⁶⁸ KONCZ 2006, 331. 337. p.

⁶⁹ Uo. 337. p.

⁷⁰ A Maros-vásárhelyi helyvéthitű főtanoda közvizsgálatainak, tanuló és tanító személyzetének kimutatása az 1869/70-dik tanév második felében. Imreh S. Marosvásárhely, 1870. 7. p.

⁷¹ KONCZ 2006, 337. p.

⁷² A Maros-vásárhelyi helyvéthitű főtanoda közvizsgálatainak, tanuló és tanító személyzetének kimutatása az 1869/70-dik tanév második felében. Imreh S. Marosvásárhely, 1870. 7. p.

⁷³ LUKÁCS ADOLF: Nyugalomba vonuló egyetemi tanár. Ellenzék 1906/8. 3. p.

⁷⁴ Az egyetem megnyitó ünnepe. Magyar Polgár 1901/218. 5. p.

⁷⁵ KELEMEN LAJOS: Dr. Vályi Gábor (1844–1926). Páosztortúz 1926/11. 242–244. pp.

Tanári állása mellett egyházi tisztségeket is vállalt, valamint több társadalmi szervezetnek is tagja volt. Az erdélyi református egyházkerület jegyzőkönyveinek tanúsága szerint már 1872-ben a zsinat világi tagja volt,⁷⁶ majd a 80-as években több kisebb tisztséget vállalt, végül 1890-ben az igazgatótanács tagjává szavazták meg,⁷⁷ amelynek később elnök-helyettese is lett.⁷⁸ 1926. május 16-án hunyt el Kolozsváron. Az életével kapcsolatos kutatások hiányosak, *Oláh-Gál Róbert* szerint ez részben arra vezethető vissza, hogy hosszú ideig nem lehetett kutatni a család levéltári anyagait.⁷⁹

V. A szellemi utód: Kolosváry Sándor

Kolosváry Sándor vér szerint nem tartozott a marosvásárhelyi papi-professzori nemzetséghez, de életére és munkásságára meghatározó befolyást gyakorolt tanára, *Elek* és egyes életrészekben a *Dósa* család más tagjai is.

Elemi és gimnáziumi tanulmányait a marosvásárhelyi kollégiumban végezte.⁸⁰ A történelem iránti érdeklődését ő maga önéletrajzában erre az életrészekre vezette vissza. Nagy benyomást tett rá, hogy abban az időszakban nem tanulhatták hivatalos formában hazájuk történelmét. A nélkülözést jól ismerő család sarja középfokú tanulmányai végzetével jogot akart hallgatni, mivel az azonban túlságosan költségesnek bizonyult, ezért a lelkeszi hivatást választotta.⁸¹ A teológiát a marosvásárhelyi kollégiumban berendezett akadémián kezdte el. 1859–60-ban egy jómódú nagyszabasi ügyvéd gyermekei mellé nevelői állást ajánlott, amelyet *Kolosváry* csak azzal a feltétellel fogadott el, hogy beiratkozhat az ottani jogakadémiára.⁸²

Az első félévet jól teljesítette, azonban – amikor a hangulat az 1860-ban összehívott országgyűlésen enyhülni látszott, és ahogyan *Kolosváry* fogalmazott – a tankönyvek olvasását a nagyszabasi beszédek hallgatása váltotta fel, mint önérzetes magyar ifjú nem járt be az előadásokra azzal az indokkal, hogy a neoabszolutizmusnak úgyis vége, így a császári és királyi jogakadémia is nemsokára be fog zárni. A magyar politikai győzelmet ünneplendő a szász városokat rendre „nagy szóval,” magyar viseletben járta társaival. A kolozsvári Kelet című folyóirat munkatársa lett, az ünnepségeken, pedig mint zászlóvivő

⁷⁶ Az Erdélyi Ev. Ref. Egyházkerület Kolozsvárt tartott 1872-dik évi Augusztus hó 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. és 26-ik napjain tartott jegyzőkönyve. https://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/erdelyevangreformaltegyhazkerulet/PDF/BCUCULUJ_FP_103922_1872.pdf (2022. 08. 11.) 4. p.

⁷⁷ SZÁSZ GERŐ (szerk.): *Az Erdélyi Ev. Ref. Egyházkerület Kolozsvárt 1890. november 1–6-ik tartott közgyűlésének jegyzőkönyve*. Kolozsvár. Közművelődés Résztvénytársaság, 1890. 68. p.

⁷⁸ *Igazgató-Tanácsunk üléséből*. Protestáns Közlöny 1897/38. 308–309. pp.

⁷⁹ Lásd: OLÁH-GÁL RÓBERT: *A statisztika oktatása a kolozsvári Ferencz József Tudományegyetemen és az egyetem doktorai 1872-1915 között*. Kaleidoscope 2012/4. 214. p. A vonatkozó kutatásokhoz: Uő.: *Adalékok a Vályi-kutatáshoz*. In: KÁSA Zoltán: Vályi Gyula Emlékkonferencia. Kolozsvár, 2004. november 11-12. Erdélyi Múzeum-Egyesület. Kolozsvár. 2005. 22–33. pp.

⁸⁰ MTA RAL K 1231:71 KOLOSVÁRY Sándor: *Életrajzi adataim*. 3. p.

⁸¹ MTA RAL K 1231:71. 4. p.

⁸² MTA RAL K 1231:71. 6. p.

szerepelt.⁸³ A lelkesedésnek azonban hamar vége szakadt, mivel a provizórium bekövetkeztét követően *Kolosváryt* a nagyszebeni jogakadémián több tantárgyból is megbuktatták. Ezt követően otthagyta az iskolát és jogi tanulmányait Marosvásárhelyen a régi alammáterben *Dósa Elek* tanítványaként folytatja.⁸⁴

1862-ben kezdte el jogi tanulmányait Pesten, ahol 1865-ben végzett. Még a doktori avatás előtt bekövetkezett élete – saját emlékei alapján – legnagyobb fordulópontja. A kolozsvári református jogakadémia tanára *Ocsvay Ferenc*⁸⁵ katedrája megüresedett. A hely betöltése érdekében a fenntartó egyház vezetői *Dósa Elek*hez fordultak tanácsért. Ő *Kolosváryt* ajánlotta, aki azonban saját felkészültségének fokával indokolva vonakodott igezt mondani. A munkát végül csak *Dósa* és *Teleki Domokos* biztatására fogadta el.⁸⁶

Az új munkahely és a rengeteg készülés miatt *Kolosváry* úgy kimerült, hogy ágyának esett. A halál biztos tudatában *Dósa* házához vitette magát, ahol *Dósa Elek* testvére viselte a gondját.⁸⁷ A látszólag jelentéktelen esemény és annak pontatlan megidézése két okból is információval szolgál. Egyrészt a kettejük kapcsolatához és annak jelentőségéhez aligha férhet kétség, másrészt *Illés* is fontosnak tartotta azt ilyen módon kiemelni *Kolosváry* tudományos pályája feletti ünnepélyes beszéde alkalmával.

1867-ben rendes tanárnak nevezték ki a kolozsvári református jogakadémiára. Ezt a munkát egészen 1870-ig, a jogakadémia végleges megszüntetésig végezte. Ezt követően került át a kolozsvári királyi jogakadémiára, *Eötvös* 1870-ben nyilvános rendkívüli tanárrá nevezte ki. 1872-ben az újonnan felállított tudományegyetem magyar magánjog és bányajog rendes tanára lett. 1876-ban engedélyt kapott arra, hogy protestáns egyházjogot tanítson az egyetemen.⁸⁸

Kolosváry – folytatva példaképének, *Dósa Elek*nek egyházi munkásságát – részt vett az erdélyi református egyház jogának kodifikációjában is. Választott tagja lett az erdélyi és magyar egyház unióját előkészítő konventnek, majd a két egyház egyesülését követően az egyetemes konventeknek is. Tagja volt először a debreceni zsinatnak, majd a budapestinek is, amelynek utóbb világi főjegyzője is lett. Az egyházi bíráskodásra vonatkozó szabályokat ő dolgozta ki. Tagja volt az erdélyi és a magyar fegyelmi és házassági főtörvényszéknek és a konventi bíróságnak. Elnökhelyettese volt az erdélyi református egyházkerületnek.⁸⁹ Számos cikke, tanulmánya jelent meg az Erdélyi Protestáns Közlönyben.

Kolosváry Sándor tudományos szervezői feladatokat is vállalt: a jog- és államtudományi karnak 1876–1877-ben és 1898–1899-ben dékánja volt, 1888–1889-ben pedig az egyetem rektora volt. Tagja volt a jogtudományi államvizsgálati bizottságnak, valamint a Kolozsvárott fennálló birtokrendezési mérnökvizsgálati bizottságnak. *Haller Károly* és *Kolosváry* egyidejű teljesítménye a Kolozsvári Egyetem érdekében ismert és elismert, szoros kapcsolatnak pedig újabb bizonyítéka, hogy utóbbi a jog- és államtudományi karnak az

⁸³ MTA RAL K 1231:71. 7. p.

⁸⁴ MTA RAL K 1231:71. 8. p.

⁸⁵ SZINNYEI József: *Magyar írók élete és munkái, IX. kötet*. Hornyánszky Viktor Könyvkereskedése. Budapest, 1903. 1224. p.

⁸⁶ MTA RAL K 1231:71. 9–10. pp.

⁸⁷ MTA RAL K 1231:71. 11 p.

⁸⁸ MTA RAL K 1231:71. 12 p.

⁸⁹ MTA RAL K 1231:71. 13. p.

1873–1874-es és 1890–1891-es tanévekben dékánja, 1874–1875-ben és 1891–1892-ben prodékánja, az egyetemnek 1880–81-es tanévben rektora, 1881–82-ben prorektora, a jogtudományi államvizsgálati bizottság és a II. alapvizsgálati bizottság tagja volt.⁹⁰

Illés József *Kolosváry* felett elmondott beszédét a következő gondolatokkal fejezte be: „Az erdélyhoni jogtudomány megmentője és megteremtője Dósa Elek volt Kolosváry Sándor ideálja és patrónusa. Kolosváry az ő ajkáról hallotta a régi magyar jog hangjait. A jogtörténeti kutatáshoz erőt, kitartást, mind egy forrásból merített, abból az ősforrásból, melyet a nemzeti érzés ad. Ő a régi intézményekben nemcsak az érdekes régiségeket látja, amelyek Erdély vagy a szoros értelemben vett magyar haza termékei.”⁹¹

VI. Összegzés

A *Dósa* család régi hagyományokkal rendelkező elkötelezett református oktató-tanító familia volt, amely számos tudós teológust, jogászt adott Erdélynek, ugyanakkor a statisztika oktatása és a matematika tudományában is maradandót alkottak. *Dósa Gergely*, *Dósa Elek* és *Miklós*, valamint *Vályi Gábor* nevéhez fűződik a marosvásárhelyi jogi oktatás teljes története.⁹² *Bónis György* *A magyar jogtudomány történetének problémái* című, a Szeged Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának 1954. május 15-i kari tanácsán megvitatott referátumában a jogtanítást érintve hangsúlyozta, hogy – többek között – méltatást érdemelne az erdélyi jog egészét „hangya szorgalommal feldolgozó” *Dósa Gergely* és fia, *Dósa Elek* is.⁹³ Annak ellenére, hogy a család kiterjedt volt a 19. század második felében, *Dósa Miklóssal* (és *Vályi Gáborral*) – számos magánéleti tragédia miatt – „a jogtudósi ág” kihalt. *Dósa Elek* munkásságát, tematikai és módszertani nézőpontjait azonban egyik kedves tanítványa, *Kolosváry Sándor* vitte és fejlesztette tovább, nem csak a jog történeti szemléletű művelésén keresztül, hanem tanítómesteréhez hasonlóan az egyházban is szerepet vállalt (többek között a református Házassági Főtörvényszék tagjaként), valamint folytatta a református egyházjog tudományos kutatásának, rendszerbe foglalásának programját is.

⁹⁰ ÁMÁN ILDIKÓ: *Kolosváry Sándor: (1840-1922)*. Forum: Acta Juridica Et Politica 2020/1. 385-398. pp. Munkásságához: PÉTERVÁRI MÁTÉ: *Óvári Kelemen: (1844-1925)*. Forum: Acta Juridica Et Politica 2020/1. 537–539. pp.

⁹¹ ILLÉS JÓZSEF: *Kolosváry Sándor I. tag emlékezete*. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 1929. 14. p.

⁹² PÁL-ANTAL SÁNDOR: *Jogakadémia Marosvásárhelyen*. In: Draskóczy István – Varga Júlia – Zsidi Vilmos (szerk.): Universitas – Historia. tanulmányok a 70 éves Szögi László tiszteletére. Magyar Levéltárosok Egyesülete. Budapest, 2018. 379–390. pp.

⁹³ BÓNIS GYÖRGY: *A magyar jogtudomány történetének problémái*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi kar ülései, 1953-1954. https://library.hungaricana.hu/hu/view/SZEGED_SZTE_JogiKT_1953-1954/?pg=235&layout=s (2022. 08. 10.) 240. p.

PÉTER NAGY

REMARKS TO THE HISTORY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN
THE DÓSA FAMILY AND LEGAL EDUCATION IN TÂRGU
MURES (MAROSVÁSÁRHELY)

(Summary)

The Dósa family was a dedicated Calvinist family of educators and teachers with a long tradition, who gave Transylvania many learned theologians and lawyers. At the same time, they also made their mark in the teaching of statistics and mathematics. Gergely Dósa, Elek and Miklós Dósa, and Gábor Vályi are credited with the entire history of legal education in Târgu Mures. With Miklós Dósa (and Gábor Vályi), 'the legal branch' died out due to a series of private tragedies. However, in the work of Elek Dósa, his thematic and methodological perspectives were carried forward and developed by one of his students, Sándor Kolosváry, not only through his historical approach to the cultivation of law, but also, like his teacher, through his role in the church, and his program of academic research and systematization of Reformed church law.